

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра філософії
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Вченої ради інституту/факультету

_____

_____

Кіпенський А.В.

(підпис)

«15» вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія європейської філософії (Сучасність)

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

галузь знань 03 – Гуманітарні науки

спеціальність 033 – Філософія

освітньо-наукова програма Філософія

вид дисципліни професійна підготовка
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання очна / заочна
(очна / заочна)

Харків – 2020 рік

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни
Історія європейської філософії (Сучасність)

Розробники:

Професор кафедри філософії

_____

(підпис)

Дольська О.О.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол від «15» вересня 2020 року, № 2

Завідувач кафедри

_____

(підпис)

Тарароєв Я.В.

Гарант ОНП

_____

(підпис)

Тарароєв Я.В.

Завідувач аспірантури

_____

(підпис)

Штефан В.В.

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис голови Вченої ради

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: формування у аспірантів поглиблених теоретичних знань у сфері історії сучасної філософії; поглиблених знань світоглядних особливостей сучасної філософської думки; навичок дискурсу філософських проблем сучасності; розуміння особливостей переходу філософії із дискурсу метафізики у дискурс постметафізичного стану.

Компетентності:

K01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

K02. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

K03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

K07. Глибокі обґрунтовані знання актуальних проблем та основних напрямів філософії, філософських засад та методології наукових досліджень, а також філософських проблем спеціальних фахових дисциплін, які відносяться до сфери наукових інтересів дослідника.

K08. Здатність до створення та інтерпретації нових філософських знань через оригінальне дослідження або інші передові вчення такої якості, що задовольняють вимоги рецензентів на національному та міжнародному рівнях.

K09. Уміння використовувати в професійній діяльності сучасні методи наукового і філософського дослідження.

K10. Навички критичного аналізу та інтерпретацій філософських текстів (у тому числі іноземною мовою).

K11. Здатність презентувати результати філософського дослідження в науковому та науково-популярному контекстах, усно та письмово, у форматі наукових семінарів, диспутів, зустрічей та громадських ініціатив.

K12. Знання теоретичних засад філософської освіти та вміння практичного застосування новітніх методик організації та здійснення навчального процесу у педагогічній діяльності у вищій школі.

K13. Уміння використовувати фахові філософські знання в процесі консультування із суспільно-політичних та ідеологічних проблем органів влади та управління, громадських організацій.

Результати навчання:

ПР01. Застосовувати абстрактне мислення, аналіз та синтез для генерації ідей, уявлень, теорій в напрямку наукових досліджень.

ПР02. Проводити власні наукові дослідження на рівні, необхідному для досягнення результатів освітньо-наукової програми.

ПР03. Генерувати нові ідеї в напрямку наукових досліджень та розробляти алгоритми їх перевірки та впровадження.

ПР07. Демонструвати знання актуальних проблем та основних напрямів філософії, філософських засад та методології наукових досліджень, а також філософських проблем спеціальних фахових дисциплін, які відносяться до сфери наукових інтересів дослідника.

ПР08. Здійснювати оригінальне філософське дослідження, що базується на критичному аналізі філософських текстів та оригінальній їхній інтерпретації та забезпечується необхідним філософським, науковим апаратом, а також ефективно, плідно та фахово комунікативно взаємодіяти з філософською, науковою спільнотою у міжнародному контексті.

ПР09. Демонструвати знання концептуальних та теоретико-методологічних засад, сучасних методів наукового і філософського дослідження, методів і прийомів логічного аналізу, а також форм узагальнення та презентації результатів філософського дослідження, вимог щодо їхнього проведення, оформлення.

ПР010. Знаходити, систематизувати, критично аналізувати та посилалися на новітні філософські джерела (у тому числі іноземною мовою), розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значущість даних, поєднувати частини інформації разом, щоб одержати ціле знання з новою системною властивістю.

ПР011. Демонструвати здатність аналізувати, синтезувати та обговорювати сучасні філософські проблеми та теоретико-методологічні підходи в межах та поза областю дослідження, ставити оригінальні та актуальні проблеми сучасного філософування, планувати шляхи їх вирішення, користуватися фаховим знанням як засобом високої комунікативної активності.

ПР012. Застосовувати філософські знання у навчально-педагогічній діяльності, демонструвати здатність організовувати дискусію, стимулювати аудиторію до висловлювань, корегувати, направляти дискусійний діалог на відповідність його меті, темі.

ПР013. Демонструвати спроможність критично оцінювати і прогнозувати суспільно-політичні і культурні події та явища на підставі належного обсягу фахових філософських знань з метою надання консультативних послуг державним установам та громадським організаціям.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Світоглядні та соціокультурні основи науково-технічної діяльності	
Сучасні інформаційні технології	
Педагогіка вищої школи	
Філософський аналіз сучасного суспільства	
Філософська антропологія	
Філософія нового часу. Німецька класична філософія	
Іноземна мова для комунікації у науково-педагогічному середовищі	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
4	150/5	50	100	40		10	40			+

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає **33,3%**:

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p style="text-align: center;">Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.</p>	<p style="text-align: center;">Рекомендована література (базова, допоміжна)</p>
1.	Л	2	<p>Тема 1. Особливості історії філософії на рубежі століть (кінець XIX – початок XX ст.) Особливості філософської думки кінця XIX – початку XX ст. 1. Некласична філософія XIX ст. Раціоналізм та ірраціоналізм. 2. Сутність та існування як головні категорії філософії та їх осмислення в історії філософії на рубежі століть. 3. С. Кьєркегор і різноманітні форми інтерпретації його філософії.</p>	/2, 25, 26, 30, 38, 45, 52, 71, 73/
2.	Л	2	<p>Формування філософії марксизму. 1. Основний зміст і особливості філософії марксизму. 2. Продуктивні сили та виробничі відносини. Класова боротьба. 3. Історична доля марксизму. Марксизм і сучасність.</p>	/2, 25, 26, 30, 38, 45, 52, 67, 68, 71, 73, 84, 95/
3.	Л	2	<p>Історія філософії психоаналізу. 1. Психоаналіз та нове розуміння людини. 2. Ментальний теоретико-концептуальний апарат. 3. Культура масового характеру та реалізація ідей психоаналізу у масовій культурі.</p>	/2, 25, 26, 28, 30, 38, 45, 52, 53, 54, 56, 70, 71, 73, 79, 80, 81, 83, 85, 93, 95/
4.	Л	2	<p>Розвиток суспільних наук в контексті історії філософії 1. Становлення соціологічних наук. Конт. 2. Токвіль та американська демократія. Спільність та суспільство Тьонніса. Зіммель про соціальну тканину. 3. М. Вебер про діагноз сучасності.</p>	/2, 9, 16, 25, 26, 30, 32, 38, 45, 52, 71, 73/
5.	С	2	<p>Особливості сучасної філософської думки на рубежі XIX-XX століть 1. Філософія марксизму та її еволюція. 2. Формування філософського дискурсу ірраціоналізму. 3. Європейський нігілізм і критика метафізики («Бог помер» - метафора європейської версії нігілізму). 4. Історія філософії психоаналізу. Психоаналіз та нове розуміння людини. 5. Розвиток суспільних наук в контексті історії філософії. 6. Позитивізм. Основні ідеї та форми.</p>	/2, 25, 26, 30, 38, 45, 52, 53, 71, 73, 80, 81, 83, 85, 93, 95/
6.	Л	2	<p>Неокантіанство і неогегельянство. Прагматизм і персоналізм. 1. Лозунг «Назад до Канта» в історії філософії. Різновиди неокантіанства. 2. Неогегельянство та його напрямки.</p>	/1, 2, 25, 26, 30, 38, 45, 52, 84, 95/

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			3.Прагматизм та ідея «реконструкції філософії». Персоналізм про головне питання філософії (дослідження самодіяльності вольового індивіда в умовах зовнішнього та внутрішнього порядку).	
7.	Л	2	<p>Екзистенціальне-антропологічна філософія</p> <p>1.Складність та трагічність життя в ХХ столітті.</p> <p>2.Суб'єкт екзистенціальної філософії як центральні фігура. Категорія «Я» як різновид суб'єктивного ідеалізму.</p> <p>3. Проблема свободи, смерті, вибору, віри та існування в умовах історії сучасності.</p>	/2, 6, 14, 31, 34, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 62, 63, 64, 71, 72, 79 /
8.	Л	2	<p>Позитивізм: сутність та еволюція</p> <p>1.Чотири форми позитивізму. Емпіріокритицизм. Неопозитивізм: 2.Вітгенштейн та віденський гурток (логічний позитивізм). 3.Постпозитивізм та його основні ідеї.</p>	/2, 10, 16, 25, 26, 30, 37, 38, 45, 52, 71, 73, 76, 77/
9.	Л	2	<p>Філософія життя. Філософська антропологія</p> <p>1.Філософія життя (Ф. Ніцше, В. Дільтей, Г. Зіммель, А. Бергсон, О. Шпенглер).</p> <p>2.Біологічне та культурне-історичне у складі людського життя. «Аристократизація життя» (увага до інтуїції, розуміння, вживання, життєвий порив).</p> <p>3.Організація тілесного та духовного у людини. Творення людиною «другої природи».</p>	/2, 14, 25, 26, 31, 34, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 62, 63, 64, 45, 52, 71, 73
10.	С	2	<p>Екзистенціальне-антропологічна філософія</p> <p>1.Філософська антропологія, її основні ідеї (М. Шелер, А. Гелен, ін.).</p> <p>2.Підґрунтя появи ідей екзистенціалізму. Феномен трансцендентного.</p> <p>3.Проблема свободи, смерті, вибору, віри та існування в умовах історії сучасності.</p>	/2, 6, 14, 31, 34, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 62, 63, 64, 71, 72, 79/
11.	Л	2	<p>Тема 2. Основні напрями в історії філософії ХХ ст. Феноменологія</p> <p>1.Феноменологія як описова наука. Феноменологічний метод. 2.Свідомість як основний предмет філософії.</p> <p>3.Предмети та смисли. Редукція свідомості. Іntenцій ний характер свідомості.</p>	/2, 10, 16, 17, 30, 40, 47, 48, 60, 62, 63, 64, 61, 71, 72, 79, 94 /
12.	Л	2	<p>Філософська герменевтика</p> <p>1.М. Гайдеггер про ґрунтовну схему людського пізнання.</p> <p>2.Практика тлумачення. Розуміння як головна категорія герменевтики і як метод.</p> <p>3.Світ як текст. Обумовленість розуміння історичним</p>	/2, 8, 10,12, 13, 30, 32, 60, 61, 62, 63, 64, 71, 72, 79, 94/

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			контекстом. 4.Герменевтична традиція і деконструктивізм.	
13.	Л	2	<p>Релігійна філософія</p> <p>1.Еволюція сучасної релігійної філософії.</p> <p>2.Неотомізм. Пошуки шляхів примирення і зближення релігії з наукою.</p> <p>3.Аджорнаменто. Звернення церкви до соціальних та культурологічних питань.</p>	/2, 25, 26, 30, 38, 45, 52, 71, 73, 76, 94
14.	Л	2	<p>Ідеї Франкфуртської школи</p> <p>1.Аналіз філософських, світоглядних, методологічних основ соціальної теорії як головний предмет досліджень франкфуртської школи.</p> <p>2.Включення в сферу соціологічних досліджень загальних проблем культури та їх зв'язок із політичною практикою.</p> <p>3.Негативна діалектика.</p> <p>4.Габермас про вибір між технічним когнітивним інтересом та практичним когнітивним інтересом.</p>	/11, 16, 28,30, 39, 58, ,59, 73, 77/
15.	Л	2	<p>Структуралізм і семіотика.</p> <p>1.Структуралізм як аналіз комунікативних систем та виявлення структури творів.</p> <p>2.Семіотика як вчення про знаки.</p> <p>3. Двуосмисленість ідеї автора у М. Фуко. Ідея соціокоду.</p>	/3, 5, 18, 19, 22, 23, 29, 30, 35, 36, 56, 57, 66, 69, 70, 72, 77, 87-91, 95/
16.	С	2	<p>Феноменологія та герменевтика</p> <p>1.Феноменологія як наука і метод.</p> <p>2.Філософія Е. Гуссерля. Філософія М. Гайдеггера.</p> <p>3.Герменевтика як метод. Герменевтична традиція і деконструктивізм.</p> <p>4.Ідеї Франкфуртської школи: результати «Просвітництва» і відчуження людини.</p>	/8, 12, 13, 17, 30, 32, 40, 47, 48, 47, 48, 60, 61, 62, 63, 64, 71, 72, 79, 95/
17.	Л	2	<p>Тема 3. Філософія пізнього Модерну (рубіж ХХ-ХХІ ст.)</p> <p>Ситуація дискурсу постмодернізму</p> <p>1.Проект постмодернізму.</p> <p>2. Культура як уявна предметна конструкція, що претендує на універсальність і втілення бінарної опозиції структуралізму 3.Постмодернізм як гетероморфні ігри мов.</p>	/1, 3, 5, 7, 11, 15, 18, 23, 24, 29, 30, 35, 77, 87-91/
18.	Л	2	<p>Сучасна критика розуму</p> <p>1.Критика метафізичного розуму та його можливостей.</p> <p>2. Критика традиційного розмежування суб'єкта та об'єкта</p>	/11, 15, 16, 21, 22, 23,25, 26, 29, 30, 37, 49, 51, 65, 72, 76, 77, 95, 96/

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			3.Репресивний та контролюючий характер раціональності. 4. Типи раціональності.	
19.	Л	2	Комунікативна філософія 1.Комунікативний поворот: проблеми, представники, напрямки. 2.Комунікативна філософія за умов кризи розуму. Ситуація людини в етичній проблематиці. 3.Дії, мовленнєві акти, мовленнєві інтеракції та життєвий світ	/2, 29, 30, 58, 59, 62, 77, 95/
20.	Л	2	Філософія освіти, мови, техносфери 1.Освіта: трансформації раціональності в освіті. Сучасна парадигма освіти: перехід до парадигми розуміння. 2.Філософія мови: онтологічна проблематика. Онтологія мови: від Гумбольдта до Гайдеггера. 3. Філософія техносфери. Основні аспекти вивчення.	/2, 11, 25, 26, 29, 30, 36, 50, 59, 65, 72, 74, 77, 95, 96/
21.	С	2	Ситуація постмодернізму 1.Явище Посмодернізму в філософії кінця ХХ ст. Бінарні опозиції культури Модерну та категорії постмодерну. 2.Філософський скептицизм і деконструкція. 3.Раціональність. Репресивний та контролюючий характер раціональності Ю. Габермаса. 4.Комунікативний поворот в філософії.	/1,3,5,7,11,15, 18, 23, 24, 29, 30, 35, 77, 87-91/
22.	Л	2	Сучасний науковий дискурс 1.Сучасна наукова картина світу і філософські проблеми природознавства. 2.Особливості сучасної науки. Історичні етапи еволюції фізичної картини світу. Ідея еволюції у фізичній картині світу. 3.Формування сучасної природничої картини світу. Міждисциплінарний принцип системності.	/2, 30, 33, 37, 51, 65, 72, 74, 77, 92, 95, 96/
23.	Л	2	Філософія повсякдення 1.Повсякдення як предмет філософських розвідок. Зрушення рухів в ментальності людини ХХІ століття. 2.Роль масової культури та її прошарків при зверненні до чуттєвого, ірраціонального тощо: соціально-антропологічний самоопис культури повсякдення. 3. Антропологічні практики: театр, політичні установи, європейські парламенти, відкриті громадські читання та ін.	/7, 14. 18,19.20, 21.22, 23,24,29,35,49, 50,66,72,77, 87-92,96/
24.	Л		Філософія як життя: сучасні філософські бестселери 1.Широта філософських питань сьогодення. Роль лінгвістичного звороту в історії філософії.	/5,7,14,18,19, 20,21, 22,23,24,29,3,

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			<p>2. Медіаантропология. Феномен насилля в умовах інформаційного суспільства.</p> <p>3.Філософський дискурс і філософські бестселери: творчість М. Фуко, У. Еко, Ст. Пінкера, Сл. Жижека, П. Слотердайка, Д. Едмондса, Дж. Агамбена.</p>	49,50,66,72,77,87-91/
25.	С	2	<p>Філософський дискурс останніх десятиріч</p> <p>1.Філософія освіти: від парадигми пояснення до парадигми розуміння.</p> <p>2.Філософія науки: формування сучасної природничої картини світу. Ідея еволюції у фізичній картині світу.</p> <p>3.Повсякдення як предмет філософських розвідок.</p> <p>4.Медіаантропология як феномен ХХІ століття.</p>	/5, 7, 14, 18, 19, 20, 21, 22,23,24,29, 30, 33, 37, 49,50, 51, 66,72,77,87-91/
Разом		70		

Примітки

1. Номер семестру вказують, якщо дисципліна викладається у декількох семестрах.
2. У показнику «Разом (годин)» кількість годин буде відрізнятися від загальної кількості аудиторних годин на кількість годин, що відведена на вивчення тем та питань, які вивчаються студентом самостійно (п. 3 додатку 8).
3. У графі 5 вказується номер відповідно до Додатку 14.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	20
2	Підготовка до практичних(лабораторних, семінарських) занять	20
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	20
4	Виконання індивідуального завдання:	40
	Разом	100

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Реферат

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1.	Сутність та існування як головні категорії філософії та їх осмислення в історії філософії на рубежі століть.	На 7-8 тижні
2.	Філософія ірраціонального	
3.	Основний зміст, особливості та історична доля філософії марксизму.	
4.	Культура масового характеру та реалізація ідей психоаналізу у масовій культурі.	
5.	Передумови розвитку суспільних наук XIX – XX ст.	
6.	Токвіль про американську демократію	
7.	Тьоніс: суспільство та спільноти	
8.	Соціальна тканина за Зіммелем	
9.	Вебер про раціональність та дух капіталізму.	
10.	Ніцше: критика метафізики та християнства	
11.	Франкфуртська школа. Інструментальний розум: на шляху до постіндустріальної людини.	
12.	Надлюдина, воля до влади та вічне повторення	
13.	Різновиди неокантіанства та напрямки неогегельянства	
14.	Форми позитивізму	
15.	Неопозитивізм	
16.	Постпозитивізм	
17.	Аналітична та лінгвістична філософія	
18.	Екзистенціалізм	
19.	Трансценденція, її різні тлумачення	
20.	Феноменологія і смисловий простір свідомості	
21.	Предмет феноменології	
22.	Прагматизм і персоналізм	
23.	Структуралізм і постструктуралізм	
24.	Комунікативний поворот в сучасній філософії	
25.	Комунікативна дія і дискурс	
26.	Фуко про дискурс як відповідь на руйнацію метафізично орієнтованої філософії	

27.	Екзистенційна комунікація	
28.	Методологічні межі комунікативної філософії сучасності	
29.	Ситуація постмодернізму	
30.	Номадизм в сучасній культурі	
31.	Сучасна парадигма освіти: перехід до парадигми розуміння	
32.	Сучасна наукова картина світу	
33.	Медіаантропологія як феномен ХХІ століття.	
34.	Філософські бестселлери ХХ-ХХІ століття	
35.	Філософія повсякдення в театрі та в житті	

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекція – інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Метод лекції передбачає ознайомлення аспірантів з її планом, що допомагає стежити за послідовністю викладу матеріалу. Важливо навчити аспірантів конспектувати зміст лекції, виділяючи в ній головне. Це розвиває пам'ять, сприйняття, волю, вміння слухати, увагу, культуру мови.

При проведенні лекційних занять *методи готових знань* (коли аспіранти пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам'ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) поєднуються з *дослідницьким методом* (який передбачає активну самостійну роботу аспірантів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків).

На початковому етапі вивчення нової інформації на лекціях переважає *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод, при якому викладач організує сприймання та усвідомлення аспірантами інформації, і ті, хто навчається, здійснюють сприймання, осмислення і запам'ятовування її.

На певному етапі, коли викладач відчуває готовність аспірантів до інших методів навчально-пізнавальної діяльності, використовуються більш прогресивні методи:

- *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого аспіранти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, аспіранти стежать за ходом творчого пошуку (аспірантам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють аспіранти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності аспірантів);
- *дослідницький*: викладач ставить перед аспірантами проблему, і вони вирішують її самостійно, висувачи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації.

У викладанні лекційного матеріалу переважає *пояснювальний метод*, при якому викладач не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння аспірантами.

При наявності наочного матеріалу за темою лекції (відеофільми, презентації тощо) використовується *інструктивно-практичний метод* викладання, при якому викладач інструктує тих, хто навчається, не тільки словесними, але й наочними або практичними засобами.

На відміну від лекційних занять, виконання індивідуального завдання потребує від аспіранта дещо інших навичок, тому для нього використовується *спонукальний метод навчання*, коли викладач разом із аспірантами формулюють проблемні питання і завдання, організовуючи самостійну діяльність тих, хто навчається. Аспіранти при цьому, у свою чергу, самостійно здобувають і засвоюють нові знання в без допомоги викладача.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування, проведення контрольної роботи, виконання індивідуального завдання.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи аспіранта, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, виступу на заняттях;
- з індивідуальних завдань – шляхом оцінювання реферату та виступу на наукових конференціях за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту (з оцінкою за 100-бальною шкалою) в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом та графіком навчального процесу.

Семестровий контроль проводиться в усній формі за контрольними завданнями або шляхом тестування з використанням технічних засобів.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення підсумкової оцінки.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності аспіранта

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
Тема 1	Тема 2.	Тема 3.	Індивідуальне завдання	100
20	25	25	30	

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 ... 100	A	відмінно
82 ... 89	B	
74 ... 81	C	
64 ... 73	D	задовільно
60 ... 63	E	
35 ... 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 ... 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

- 1) навчальна програма,
- 2) робоча навчальна програма
- 3) плани семінарських занять
- 4) екзаменаційні питання
- 5) бібліотечний фонд університету і кафедри
- 6) електронні версії навчальної і наукової літератури

Складові навчально-методичного забезпечення
навчальної дисципліни розташовані на сайті:

<http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/materiali-dlya-pidgotovki-aspirantiv-usih-spetsialnostej-z-kursu-svitoglyadni-ta-sotsiokulturni-osnovi-naukovo-tehnichnoyi-diyalnosti/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література	
1.	Автономова Н.С. Кант и Лакан: идея символизма // Философия языка: в границах и вне границ. – Х., 1999. – Т. 3-4.
2.	Базалук О. А. Философия образования в свете новой космологической концепции: учебник. – К., 2010.
3.	Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. – М., 1989.
4.	Бергсон А. Творческая эволюция. М., 1998;
5.	Бодрийар Ж. Забыть Фуко. – СПб., 2000.
6.	Больнов Отто Фридрих. Философия экзистенциализма: Философия существования. СПб., 1999.
7.	Брайдотти Р. Путем номадизма // Гендерные исследования (1/2000), 2000. - №4.
8.	Вдовина И. С. Исследуя человеческий опыт / И. С. Вдовина // Рикер Поль. Герменевтика. Этика. Политика. - М., 1995.
9.	Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Вебер М. Избранные произведения. – М. : Прогресс, 1990.
10.	Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн // Л. Витгенштейн Философские работы. – Часть 1. – М., 1994.
11.	Габермас Юрген. Постметафізичне мислення. Розділ 1. Повернення до метафізики? // Філософія освіти: науковий часопис. – 2010. – № 1-2 (9).
12.	Гадамер Г.-Х. Истина і метод / Г.-Г. Гадамер. - К. , 2000. – Т. 1.
13.	Гадамер Х.-Г. Истина и метод. – М., 1988.
14.	Гелен А. О систематике антропологии // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
15.	Гомілко О. Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському ракурсі. – К., 2001.
16.	Горкгаймер М. Критика інструментального розуму. – Київ, 2002, 2006.
17.	Гуссерль Э. Логические исследования. – Т. 2. – Ч. 1. Исследования по феноменологии и теории познания. – М., 2011.
18.	Делёз Ж. Логика смысла // Делёз Ж. Логика смысла. Фуко М. Theatrum philosophicum. – М., 1998.
19.	Делез Ж. Марсель Пруст и знаки, М. 1999, СПб., 1999.
20.	Делёз Ж. Ницше. – СПб., 1997.
21.	Делез Ж. Эмпиризм и субъективность: опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта. - М., 2001.
22.	Делез Ж., Гваттари Ф. Трактат о номадологии // Новый круг. 1992. – № 2.
23.	Делез Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? – М., СПб., 1998.
24.	Деррида Ж. Письмо японскому другу / Вопросы философии, 1992, № 4.
25.	Дольская О.А. Трансформации рациональности в современном образовании / О.А. Дольская. – Харьков, НТУ «ХПИ», 2013.
26.	Дольська О.О. Епістемологічні основи трансдисциплінарного підходу в сучасній освіті // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2012. – № 1.
27.	Жильсон Э. Философия и теология. М., 1995;
28.	Избр. труды Карен Хорни и Эриха Фромма. М., 1995.
29.	Ильин И.П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. – М., 1996.
30.	История современной зарубежной философии: компаративистский подход. – СПб., 1997.
31.	Камю А. Миф о Сизифе. Эссе об абсурде // Сумерки богов. – М., 1989.
32.	Кузнецов В.Г. Герменевтика и гуманитарное знание. – М., 1991.

33.	Кун Т. Структура научных революций. – М., 1977. – Поппер К. Логика и рост научного знания. – М., 1993.
34.	Кьеркегор С. Страх и трепет. – М., 1993.
35.	Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. – М., СПб., 1998.
36.	Лотман Ю. М. Семиосфера, 2000.
37.	Лукьянец В., Соболев, О. Рациональность – «обычай – деспот!»? / В. Лукьянец, О. Соболев // Sententiae: наукові праці Спільки дослідників модерної філософії (Паскалівського товариства), 2004. — Спецвипуск № 1. «Феномен раціональності».
38.	Маритен Ж. Философ в мире. – М., 1994.
39.	Маркузе Г. Одномерный человек. – М., 1994.
40.	Мерло-Понти М. Феноменология принятия. – К., 2001
41.	Ницше Ф. Антихрист. Проклятие христианству // Ницше Ф. Соч.: В 2-х т. – М., 1996. – Т. 2.
42.	Ницше Ф. По ту сторону добра и зла // Ницше Ф. Соч.: В 2-х т. – М., 1996. – Т. 2.
43.	Ницше Ф. Рождение трагедии, или эллинство и пессимизм // Ницше Ф. Соч.: В 2-х т. – М., 1996. – Т. 1.
44.	Ницше Ф. Сочинения: В 2-х тт. М., 1990.
45.	Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия. - М., 1991.
46.	Плеснер Х. Ступени органического и человек // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
47.	Сартр Ж.П. Очерк теории эмоций / Ж.П. Сартр // Психология эмоций. Тексты.- М., 1984.
48.	Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм // Сумерки богов. – М., 1989.
49.	Слотердаик П. Критика цинического разума. М., 2004.
50.	Слотердаик П. Ти мусиш змінити своє життя / П. Слотердаик // Філософія освіти: науковий часопис. – 2014. – № 1 (14).
51.	Степин В. С. Классика, неклассика, постнеклассика: критерии различения // Постнеклассика. Философия, наука, культура. – СПб., 2009.
52.	Тейяр да Шарден. Феномен человека. – М., 1989.
53.	Фрейд З. Введение в психоанализ. Лекции. – М., 1989.
54.	Фромм Э. Психоанализ и религия//Сумерки богов. – М., 1989.
55.	Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. – М., 1996.
56.	Фуко М. Забота об истине / М. Фуко // Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. – М., 1996.
57.	Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. М., 1977.
58.	Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность. М., 1995.
59.	Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. – СПб., 2000.
60.	Хайдеггер М. Бытие и время – М., 1997
61.	Хайдеггер М. Время и бытие. М., 1993;
62.	Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность. – М., 1992.
63.	Шопенгауэр А. Сочинения в 2-х тт. М., 1992.
64.	Шпенглер О. Закат Европы. Т. 1-2. М., 1993-1998.
65.	Шютц А. Проблема рациональности в современном мире / А. Шютц // Смысловая структура повседневного мира: Очерки по феноменологии социологии
66.	Эко У. Заметки на полях «Имени розы». – СПб., 1997.
67.	Энгельс Ф. Анти-Дюринг // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – М., 1974. – Т. 20.
68.	Энгельс Ф. Диалектика природы // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – М., 1974. – Т. 20.
69.	Юнг К.Г. Архетип и символ. М., 1991.

70.	Юнг К.Г. Воспоминания, сновидения, размышления. – М., Львов, 1998.
71.	Ясперс К. Смысл и назначение истории. М., 1991.
Допоміжна література	
72.	Дольская О.А. Человек в современном мире: на пути к новой парадигме образования: монография / О.А. Дольская, А.В. Голозубов, О.Н. Городыская. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2016. – 216 с.
73.	Марсель Г. К трагической мудрости и за ее пределы // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
74.	Междисциплинарность в науках и философии. – М., 2010.
75.	Мунье Э. Что такое персонализм. – М., 1994.
76.	Петрушов В.Н. Крестный путь европейской метафизики // Философия языка: в границах и вне границ / науч. ред. тома С.А. Заветный. – Харьков : Издатель Савчук О.О. ; ХНТУСГ им. П. Василенко, 2013. – Т.8.
77.	Скирбекк Г., Гилье Н. История философии: Учебное пособие. – М., 2000.
78.	Тульчинский Г. Л. Постчеловеческая персонология. Новые перспективы свободы и рациональности. – СПб., 2002.
79.	Фливиберг Б. Хабермас и Фуко: мыслители для гражданского общества//Вопросы философии. – 2002. – № 2.
80.	Фрейд Введение в психоанализ. - СПб., 1999.
81.	Фрейд З. Будущее одной иллюзии // Сумерки богов. – М., 1989.
82.	Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. - М., 1992.
83.	Фромм Э. Иметь или быть. – М., 1986.
84.	Фромм Э. Некрофилы и Гитлер // Вопросы философии. – 1990. – № 9.
85.	Энгельс Ф. Людвиг Фейербах и конец классической немецкой философии // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – Т. 21.
86.	Ясперс К. Собрание сочинений по психопатологии : Собр. в 2 т. – М., 1996 .
87.	Baudrillard J. De la seduction / Baudrillard Jean. 1979.
88.	Baudrillard J. In the Shadow of the Silent Majorities (Semiotext(e) / Foreign Agents),1994.
89.	Lyotard J.-F. Political Writings / J.-F. Lyotard, 1993.
90.	Lyotard J.-F. The Postmodern Condition a Report on Knowledge, 1988.
91.	Connot S. Postmodernist Culture,1996.
92.	Raco M.C. Bainbridge W.S. (Eds.). Converging Technologies for improving Human Performance. – Boston, 2003.
93.	Jaspers K. Philosophische Autobiographie. 1977.
94.	Jaspers K. Psychologie der Weltanschauungen, 1991.
95.	Довідник цікавих фактів http://dovidka.biz.ua/predstavniki-postmodernizmu/
96.	Дольська О.А. Гносеологія. Текст лекцій для аспірантів та бакалаврів, а також для іноземних студентів та аспірантів по курсу "Філософія" [Електр. ресурс]. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/36032 .

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

<http://nlu.org.ua> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого

<http://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені

В.О.Сухомлинського

<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr> Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича

<http://lib.npu.edu.ua> Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

<http://www.library.ukma.edu.ua> Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»

<http://lounb.org.ua> Львівська обласна універсальна наукова бібліотека

<http://odnb.odessa.ua> Одеська національна наукова бібліотека

<https://www.libr.dp.ua> Дніпровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія

<https://www.rsl.ru> Российская государственная библиотека (Москва)

<http://nlr.ru> Российская национальная библиотека (СПб)

<http://www.library.spbu.ru> Научная библиотека Санкт-Петербургского государственного университета

<https://www.nlb.by> Национальная библиотека Беларуси

<http://csl.bas-net.by> Центральная научная библиотека имени Я. Коласа НАН Беларуси

<https://library.bsu.by> Фундаментальная библиотека Белорусского государственного университета

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/> Електронна бібліотека філософії

<https://pidruchniki.com/filosofiya/> Філософська навчальна література online

<http://filosof.historic.ru> Цифровая библиотека по философии

<https://platona.net/load/> Библиотека философа «ПлатонаНет»

<http://lib.ru/FILOSOF/> Философия – Lib.ru

<https://iphlib.ru/library> Электронная библиотека Института философии РАН (новая версия)